

Tidligere i Tidsskriftet

Legen som kunstner

Få har formulert seg så elegant og innsiktsfullt om legekunst som Johan Borgen (1902–79). Vi presenterer et utdrag av artikkelen *Det liggende og det stående menneske – et essay om kunst og medisin*, som stod på trykk i Tidsskriftets jubileumsnummer i 1955 (s. 124–33).

Det påstås at våre dagers omfattende krav til spesialisten gjør folk til fagidioter. Med den erfaring man har fra sine omgivelser, og iallfall med et visst kjennskap til de enorme områder den moderne medisinmann må holde seg àjour på, må man snarere bli imponert av hvilken fabelaktig bredde og innsikt som behersker mange lægers kulturelle opplegg.

Og man har spurt seg: er her en sammenheng? Et slektskap mellom lægens egenart og gjerning og trangen til den kunstneriske fordypelse? Eksisterer det et slektskapsforhold? Eller kanskje et kompensasjonsfenomen?

Kløktigere hoder får svare på det. I psykoterapeutens tilfelle må man vel nesten si at en intuitiv evne til innlevelse eller identitetsforflytning er en forutsetning for utøvelse av faget.

Men var vi ikke nettopp ved faktum at erkjennelsen av sammenhengen mellom det materielle og det sjelelige gjorde enhver fantasifull – det vi si velutrustet – læge til noe av en psykologisk praktiker? Jo. En læge uten merkbar intuisjon har da heller aldri den naive pasients tillit. Vi snakker ikke om den veloppdragne eller den sofistikerte pasient; han forskanser seg eller resonnerer. Men den naturlige pasient befatter seg med å «like» eller ikke «like» sin læge. Han er i *sin* intuisjons vold, han er som et dyr som sykner til i protest eller simpelthen glefser mot dyrlægen – eller i sin overstrømmende generøsitet skjenker ham den belønning å bli frisk!

En gang i tiden sa man om et *resonnement* at det var følelsesbetont, og dermed mente man noe nedsettende – parallelt med dette om fantasien. Men hva feil er det på følelsen da? Er det ikke den som

tilsier oss å avle, å drepe? Det *resonnement* – utenfor den eksakte forskning – som ikke er følelsesbetont er ikke noe *resonnement*, det er et regnestykke. Og brukte vi ordet følelsesbetont i en snerrere betydning kunne det tilmed komme den eksakte forskning til gode, som impuls. Vi potensielle pasienter måtte da be Gud hjelpe oss for den læge som ikke resonnerer følelsesbetont ...

Sannheten om den pasient som ligger lenge er dessuten at han blir et offer for «innbilninger» eller kanskje for klarsyn. Den som formår å se klarsynet i hans innbilninger, er «kanskje en diktare» og temmelig sikkert en bedre terapeut enn den som overser denne viktige forandringen.

Og nå skimter vi *kunstneren i lægen* bak neste veisving. Nå kommer han mot oss, det opprettstående menneske, som i figurlig og bokstavelig forstand ikke ser på vårt tilfelle under senkede øyelokk, hvis viten ikke befinner seg et sted halvveis til himmelen – og uten buskbevokste brønner til nesebor.

Om vi – litt patetisk – fastholdt bildet av kunstneren som det liggende menneske, den som ved sin identitet uopphørlig omskapelse ble «den til døden destinerede», fordi en intuitiv fortrolighet med døden rommes i hans fremstilling av liv, så ser vi til gjengjeld i lægen *det* «stående» menneske som ved *sin* intuisjon kommer den liggende vandrør i møte. Her møter den lykkelige pasient sin kunstner i lægen. Med makten av *sin* intuisjon bytter det stående menneske identitet med det liggende. Med *sitt* kunstnersinn rydder den gode læge skogen for trær, så at den liggende kan skimte Livets Tre.